

בחינת השינויים בהיקפי יבוא ירקות ופירות טריים, בהמשך לרפורמה בחקלאות, ושינויים במדדי מחיריהם

1. מבוא

ביום 16 במרץ 2022 נכנס לתוקף [צו תעריף המכס והפטרים ומס קנייה על טובין \(תיקון מס' 20 והוראת שעה מס' 14\)](#), [התשפ"ב-2022](#) (מק"ח 2005) במסגרתו בוטלו המכסים על שורת מוצרי חקלאות שונים, ונקבע מתווה הפחתת מכסים על שורת מוצרים רבים נוספים במתווה של 6 פעימות.

פרסום צו מכס זה, המהווה למעשה את אחד הנדבכים המרכזיים של [החלטת ממשלה 213 מיום 1.8.21](#) שעניינה 'תכנית להגברת התחרות בחקלאות' ('הרפורמה בחקלאות'), השפיע רבות על החקלאות המקומית. מתוך הפעימות שתוכננו באותו הצו, 2 נכנסו עד כה לתוקף (הראשונה באופן מידי, והשנייה ב-1.1.23). הורדות המכס נעו מ-100% לגבי פירות טריים רבים וכמה ירקות (ומוצרים נוספים), ועד 25% ביחס לערך המכס טרום הרפורמה על פירות וירקות טריים ואחרים.

לצד הפחתות המכסים, היו אמורים החקלאים, במסגרת הרפורמה, לקבל תמיכות ישירות אשר אמורות היו לאפשר להם לנהל תחרות הוגנת למול היבוא. תמיכות אלה לא התקבלו בפועל והחקלאות המקומית נפגעה מאוד. לאור הבנה זו, ביום 31.12.23 [פורסם צו תעריף המכס והפטרים ומס קנייה על טובין \(תיקון מס' 20 והוראת שעה מס' 14\)](#), [התשפ"ב-2022](#), [תיקון התשפ"ד-2023](#) (מק"ח 2104) כך ששיעורי המכס יישארו ברמתם לאחר הפעימה השנייה שנכנסה לתוקף ולא יבוצעו פעימות נוספות.

בנייר זה נבחן את השינוי שחל בהיקפי היבוא לישראל והשינוי שחל באותה תקופה במדדי מחירים מרכזיים.

• **היקפי יבוא:** שנת 2022 היתה שנת שמיטה, המאופיינת בהיקפי יבוא מוגברים. לפיכך ראינו לנכון לבחון את הנתונים **משנת 2021 ועד סוף 2023**. קיימת שונות רבה בין ענפי הירקות והפירות, המתבטאת גם ביבוא.

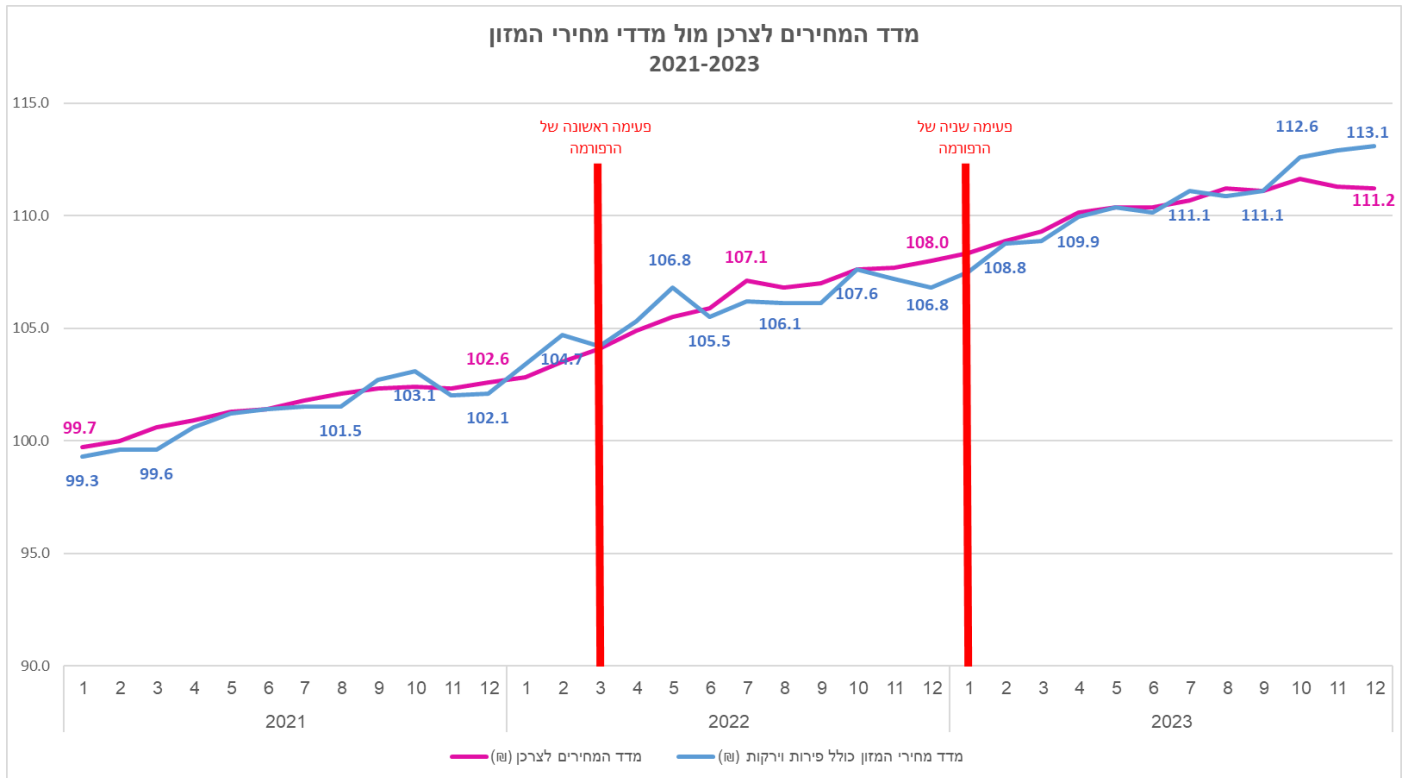
באופן כללי, ניתן לראות כי יבוא הירקות הטריים, אשר כ-80% ממנו מתבסס על 5 מוצרים, גדל מ-2021 ל-2023, כפי שיוצג להלן. עם זאת, הרכב סל הירקות המיובאים שמר על יחס דומה בשנים אלה.

ביבוא הפירות הטריים התמונה שונה. ראשית, סך היקף היבוא כמעט לא השתנה בין 2021 ל-2023. כמו כן, תחום זה מתאפיין בעיקר ביבוא 2 מוצרים - תפוחים ואגסים, אשר היוו כ-83% מסך היבוא בשנת 2021. מאז ועד לשנת 2023 חל שינוי בהרכב סל המוצרים המיובאים וחלקם של מוצרים אלה ירד ל-75%.

• **מדדי מחירים:** מחירי הירקות והפירות הטריים תנודתיים, כתוצאה מעונתיות בייצור והשפעות תנאי אקלים. לכן ההשוואות המוצגות להלן מתבססות על ממוצעי המדדים. שנת הבסיס של כל המדדים היא 2020 (מדד ממוצע = 100). כמו כן, בכל הגרפים מוצג מדד המחירים לצרכן.

2. ניתוח מדד המחירים לצרכן ביחס למדדי מחירי המזון

גרף 1: מדד המחירים לצרכן למול מדדי מחירי המזון 2021-2023

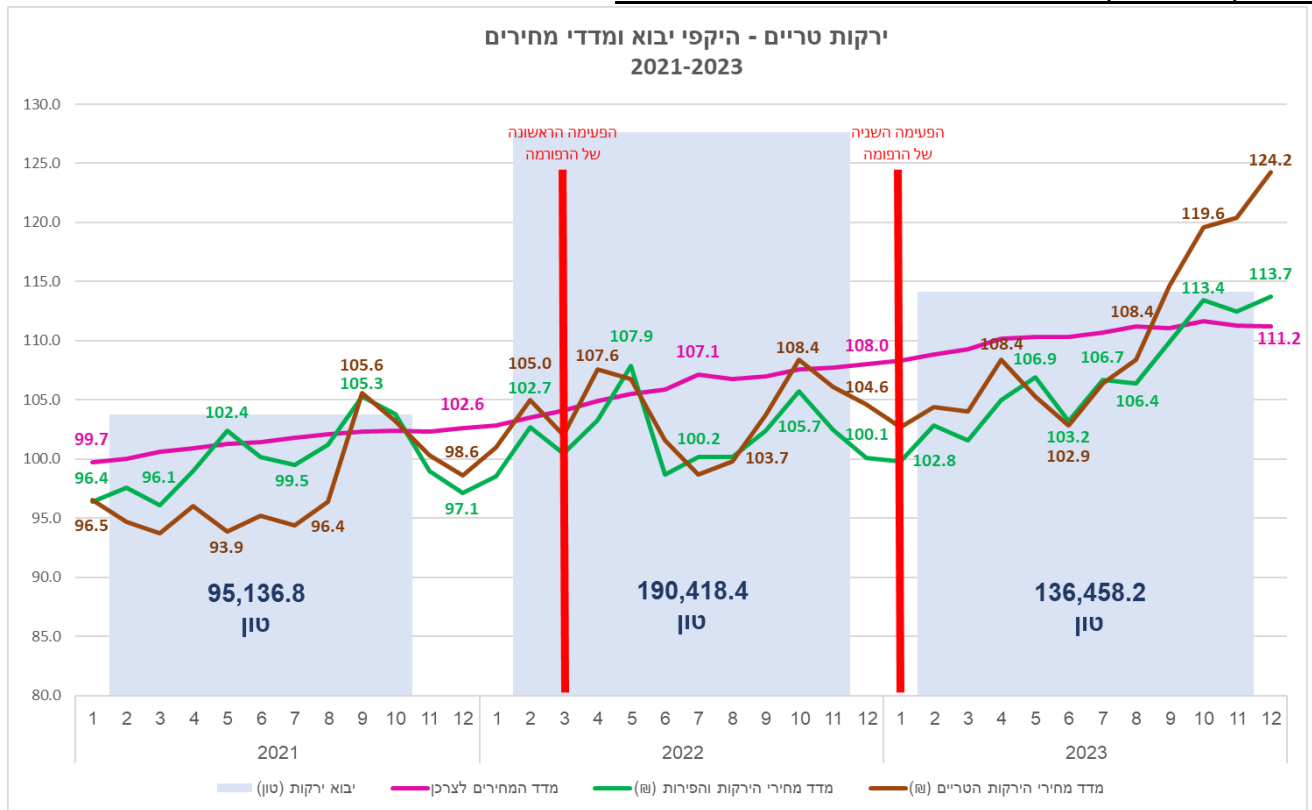
* מקור הנתונים - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

מדד מחירי המזון מהווה כ-18% ממדד המחירים לצרכן (לפי הרכב מדד 2023). מתוכו, מדד מחירי הירקות והפירות מהווה גם כן כ-18%. מדד מחירי הירקות והפירות מורכב ממדד מחירי הירקות הטריים, המהווה כ-48% ממנו, ומדד מחירי הפירות הטריים המהווה כ-30% ממנו. שאר המדד מורכב מירקות ופירות יבשים, קפואים, כבושים וכד'.

ממוצע **מדד המחירים לצרכן** עלה משנת 2021 לשנת 2023 ב-8.8%, לעומת עליה בממוצע **מדד מחירי המזון כולל פירות וירקות** של 9.3%.

3. היקפי יבוא ומדדי מחירים של ירקות טריים בשנים 2021-2023

גרף 2: היקפי יבוא וירקות טריים ומדדי מחירים בשנים 2021-2023

* מקור הנתונים - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתוני היבוא של המכס, עיבוד של אגף לסחר חוץ במשרד החקלאות

יבוא הירקות הטריים לישראל גדל ב-100% מ-2021 עד 2022, וב-43% מ-2021 עד 2023. לפי [נתוני החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה](#) של המשרד, בשנת 2022 השלים יבוא הירקות הטריים כ-15% מכלל הצריכה המקומית, לעומת 9% בשנת 2021.

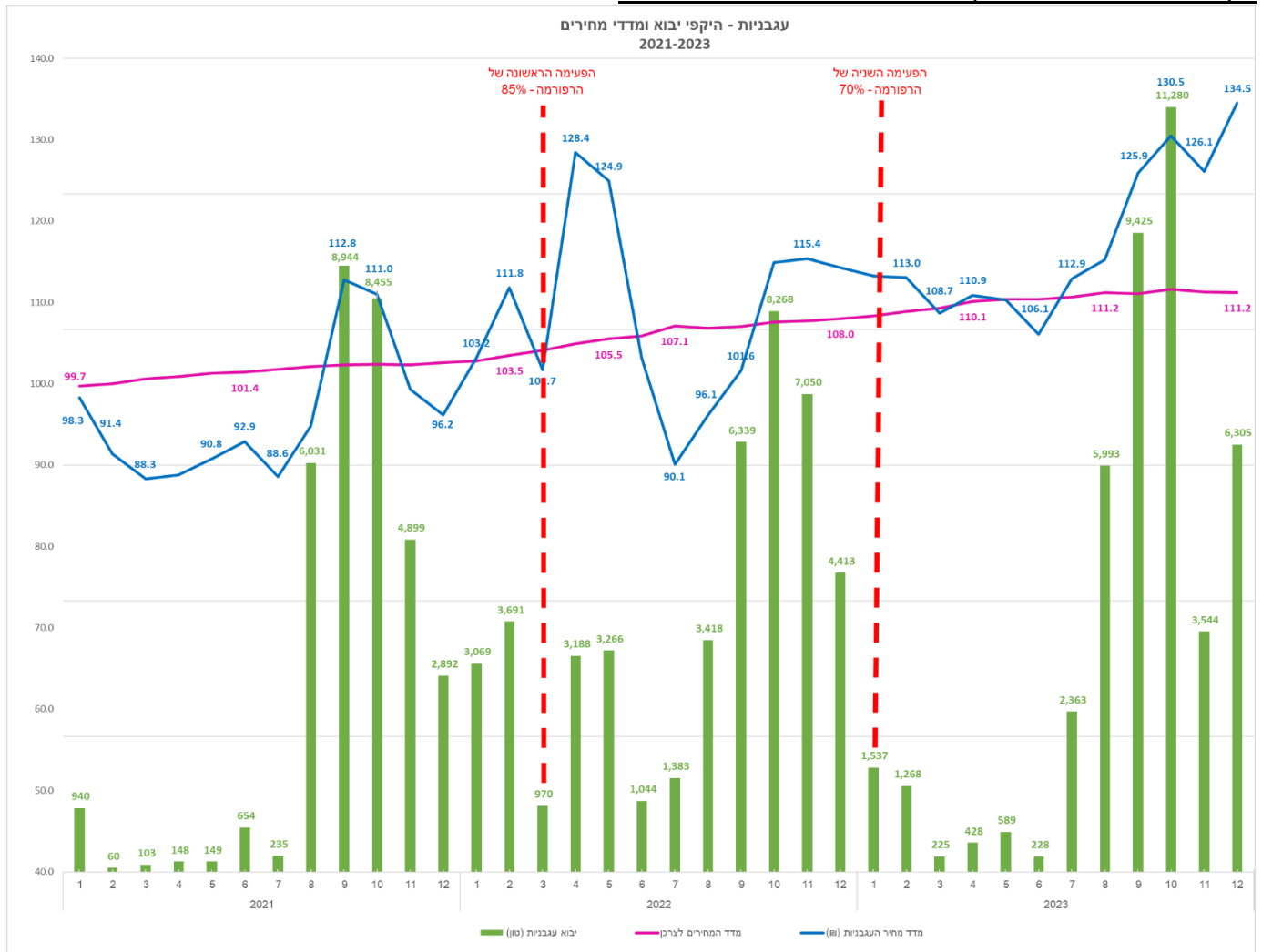
הגרף לעיל מציג את **מדד המחירים לצרכן**, **מדד מחירי הירקות והפירות ומדד מחירי הירקות הטריים** (המהווה כ-48% ממדד מחירי הפירות והירקות). לכן כל שינוי במדד מחירי הירקות הטריים, משפיע באופן משמעותי על מדד מחירי הירקות והפירות.

לאחר שתי הפחתות מכס של 100% על חלק מהירקות הטריים, ו-25%-35% על אחרים - ניתן לראות כי ישנה עליה בהיקף היבוא של ירקות טריים מתחילת שנת 2021 עד לסוף שנת 2023. בתקופה זו ממוצע מדד מחירי הירקות הטריים עלה ב-13.1%.

בהמשך נציג ניתוח של 3 המוצרים המרכזיים, אשר היקף היבוא שלהם מהווה כ-63% מסך יבוא הירקות בשנים 2021 ו-2023 (שנת 2022 כזכור שנת שמיטה) - **ביחס למוצרים אלה, עלו כמויות היבוא בשנת 2023 ביחס לשנת 2021, ועלו גם ממוצעי מדדי המחירים הרלוונטיים**, מעבר לעלייה באותה התקופה בממוצע עליית מדד המחירים לצרכן.

3.1 היקפי יבוא ומדד מחירים של עגבניות בשנים 2021-2023

גרף 3: עגבניות טריות - היקפי יבוא ומדדי מחירים 2021-2023

* מקור הנתונים - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתוני היבוא של המכס, עיבוד של אגף לסחר חוץ במשרד החקלאות

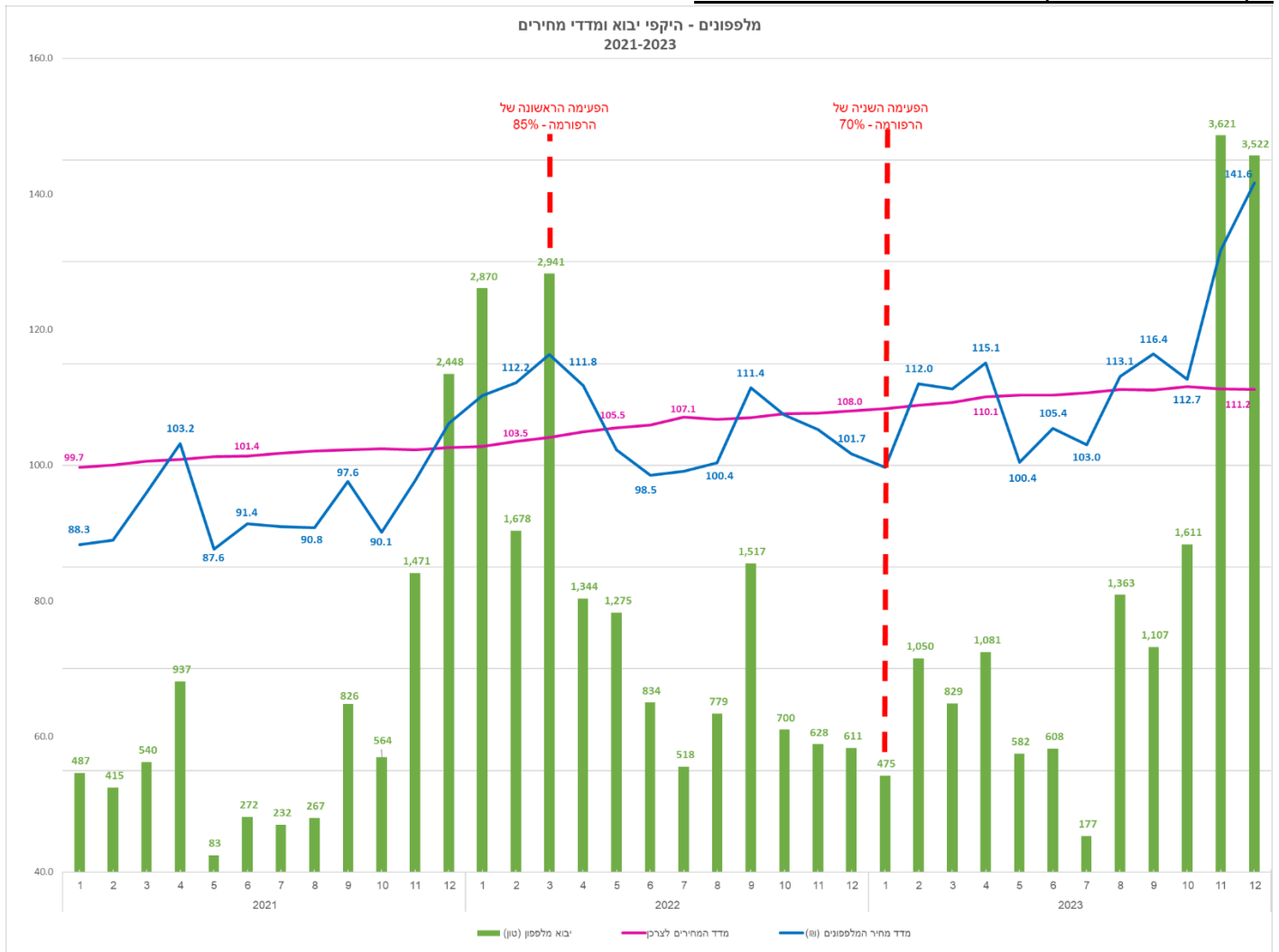
מכלל הירקות הטריים המיובאים, העגבניות מהוות את החלק הארי. ב-2021 עמד היקף היבוא שלהן על כ-35% מסך הירקות הטריים שיובאו, 24% בשנה שלאחר מכן, ו-32% ב-2023.

במרץ 2022 הופחת המכס על עגבניות במסגרת הפעימה הראשונה של הרפורמה, ובינואר 2023 הוא הופחת שוב במסגרת הפעימה השנייה (ל-85% ול-70% בהתאמה, ביחס לערכו של המכס טרם הרפורמה). המכס עומד כיום על 65' אג' לק"ג בחודשים יוני עד אוקטובר, ו-88' אג' לק"ג בחודשים נוב' עד מאי. בחודשי החורף הייצור המקומי של עגבניות גבוה יחסית, שכן יש בישראל אספקת עגבניות הן מהערבה והן משאר חלקי הארץ - בעוד שבחודשי הקיץ אין ייצור מקומי של עגבניות בערבה.

הגרף לעיל מציג את **מדד מחירי העגבניות**, **מדד המחירים לצרכן** ובעמודות את היקף היבוא החודשיים של עגבניות. בעוד שסך יבוא העגבניות גדל ב-29% מ-2021 עד 2023, ניתן לראות כי ממוצע **מדד מחירי העגבניות** בשנת 2023 היה גבוה ב-22% ממוצע המדד בשנת 2021.

3.2 היקפי יבוא ומדד מחירים של מלפפונים בשנים 2021-2023

גרף 4: מלפפונים - היקפי יבוא ומדדי מחירים 2021-2023

* מקור הנתונים - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתוני היבוא של המכס, עיבוד של אגף לסחר חוץ במשרד החקלאות

יבוא המלפפונים מהווה כ-10% מסך הירקות המיובאים לישראל. המכס על המלפפונים ירד באותם השיעורים כמו המכס על העגבניות (ל-85% ולאחר מכן ל-70% מערכו בינואר 2022) והוא עומד כיום על 0.69 אג' לק"ג.

הגרף לעיל מציג את **מדד מחירי המלפפונים**, **מדד המחירים לצרכן** ובעמודות את היקפי היבוא החודשיים של מלפפונים. בעוד שסך יבוא המלפפונים גדל ב-88% מ-2021 עד 2023, ניתן לראות כי ממוצע **מדד מחירי המלפפונים** בשנת 2023 היה גבוה ב-21% מממוצע המדד בשנת 2021.

3.3 היקפי יבוא ומדד מחירים של בצל בשנים 2021-2023

גרף 5: בצל - היקפי יבוא ומדדי מחירים 2021-2023

* מקור הנתונים - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתוני היבוא של המכס, עיבוד של אגף לסחר חוץ במשרד החקלאות

יבוא הבצל היווה 20% מסך היבוא של ירקות טריים ב-2021, 11% ב-2022, ו-20% ב-2023. שיעורי הפחתת המכס עבור בצל זהים לאלו של העגבניות והמלפפונים (ירידה ל-85% ולאחר מכן ל-70% מערכו טרום הרפורמה). הוא עומד כיום על 0.79 אג' לק"ג בחודשים יולי עד אפריל, ו-0.55 אג' לק"ג, בשאר חודשי השנה.

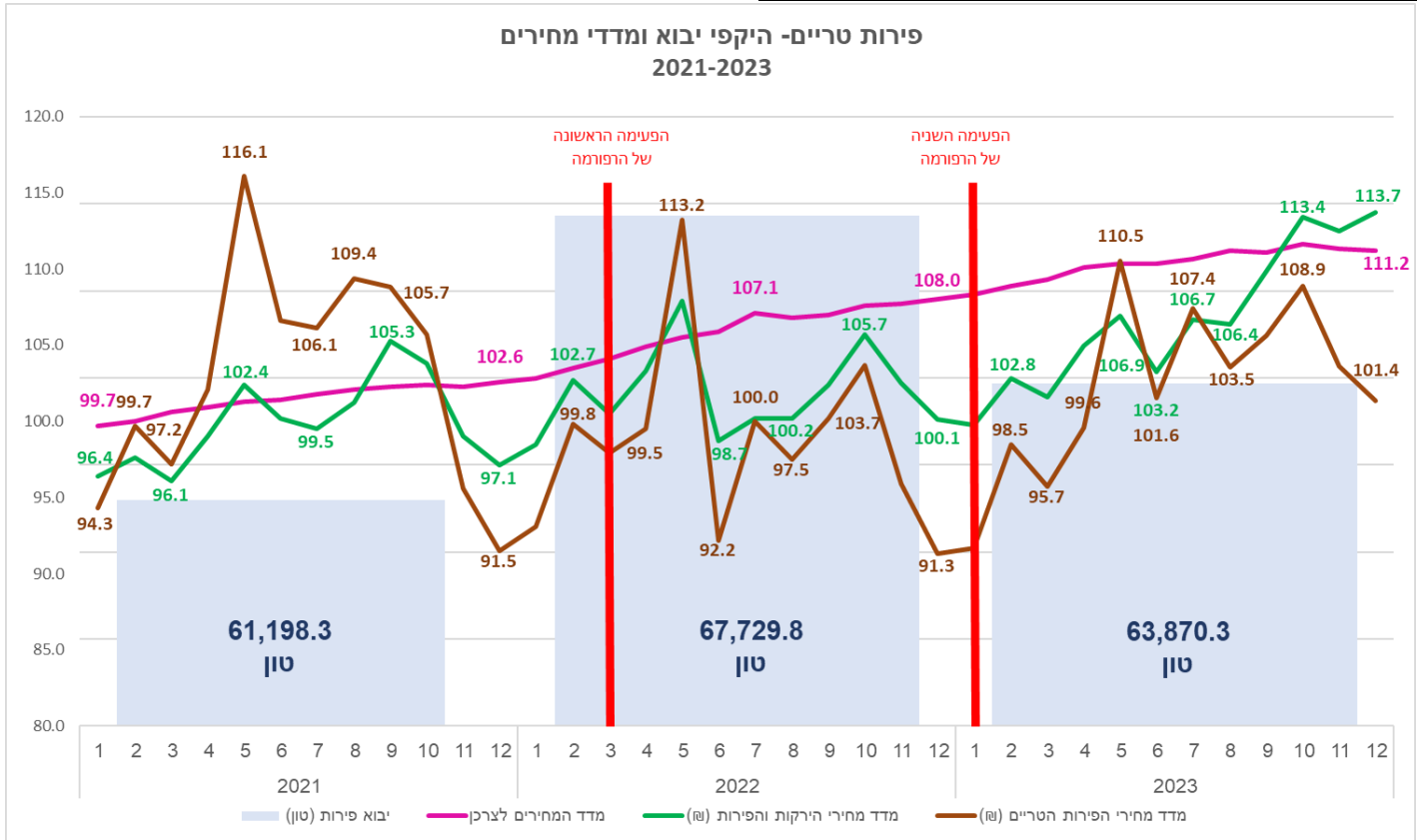
הגרף לעיל מציג את **מדד מחירי הבצל**, **מדד המחירים לצרכן** ובעמודות את היקפי היבוא החודשיים של בצל. בעוד שסך יבוא הבצל גדל ב-42% מ-2021 עד 2023, ניתן לראות כי ממוצע **מדד מחירי הבצל** בשנת 2023 היה גבוה ב-29% מממוצע המדד בשנת 2021.

3.4 ניתוח יבוא ירקות טריים אחרים

שני המוצרים הנוספים המיובאים לישראל גם כן בהיקפים משמעותיים הם שום ותפוחי אדמה. לשום אין מדד מחירים עצמאי. תפוחי אדמה יובאו לשימוש תעשייתי, ולכן לא ניתן לנתח את היבוא שלהם למול מדד מחיר תפוחי האדמה.

4. ניתוח היקפי יבוא פירות טריים למול מדדי המחירים הרלוונטיים

גרף 6: היקפי יבוא פירות טריים ומדדי מחירים 2021-2023

* מקור הנתונים - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתוני היבוא של המכס, עיבוד של אגף לסחר חוץ במשרד החקלאות

הגרף הבא מציג את **מדד המחירים לצרכן**, **מדד מחירי הירקות והפירות** ו**מדד מחירי הפירות הטריים** המהווה כ-30% ממדד מחירי הפירות והירקות.

מדד מחירי הפירות הטריים מורכב יותר לניתוח לעומת זה של הירקות. ראשית, מפני שחלק מרכיבי המדד הם מוצרים עונתיים אשר אינם זמינים לכל אורך השנה, וכן מדידת מחיריהם אינה מסונכרנת לעיתים באופן מדויק לעונת הפרי בשווקים. לכן נכללים גם חודשים בהם מדדי מחירי פירות טריים ספציפיים נמצאים בנקודות קיצון. דוגמה לכך ניתן לראות בעלייה החדה המוצגת בסביבות מאי של כל שנה. בנוסף, פירות הקיץ יקרים יותר בהשוואה לפירות החורף.

היבט נוסף הוא שיבוא הפירות מורכב בעיקר משני מוצרים מרכזיים - תפוחים ואגסים, אותם ננתח בפירוט להלן - לעומת מדד הפירות הטריים המורכב ממוצרים רבים נוספים מלבדם. כמו כן, במקביל, מאז 2021 חלקם היחסי בסל יבוא הפירות הטריים הצטמצם ב-8%.

סך יבוא הפירות הטריים לישראל גדל ב-11% מ-2021 עד 2022, וב-4% מ-2021 עד 2023. לפי [נתוני החטיבה למחקר, בכלכלה ואסטרטגיה](#) של המשרד, בשנת 2022 השלים יבוא הירקות הטריים כ-6% מכלל הצריכה המקומית, לעומת כ-7% בשנת 2021.

4.1 ניתוח היקפי יבוא תפוחים טריים למול מדדי המחירים הרלוונטיים

גרף 7: תפוחים - היקפי יבוא ומדדי מחירים 2021-2023

* מקור הנתונים - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתוני היבוא של המכס, עיבוד של אגף לסחר חוץ במשרד החקלאות

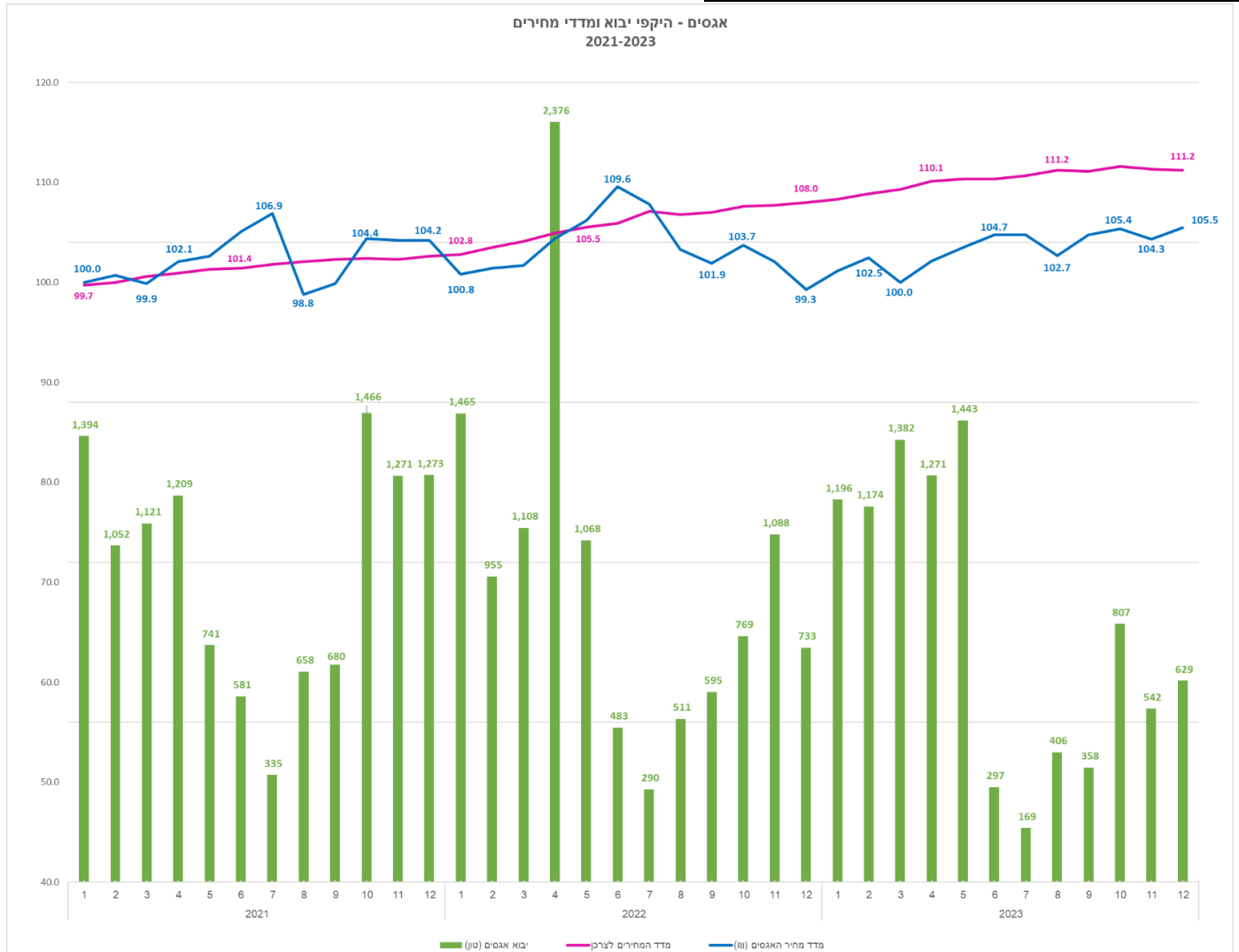
התפוחים מהווים את הנתח הגבוה ביותר מכלל הפירות הטריים המיובאים, אשר עמד בשנים 2021 ו-2022 על כ-63%, ובשנת 2023 הצטמצם קמעה ל-59%. המכס על התפוחים ירד באופן דומה לשאר הירקות שהוצגו לעיל (ל-85% ולאחר מכן ל-70% מערכו בינואר 2022) והוא עומד כיום על 1.34 ש"ק"ג.

הגרף לעיל מציג את **מדד מחירי התפוחים**, **מדד המחירים לצרכן** ובעמודות את היקף היבוא החודשיים של תפוחים. בניגוד למוצרים אחרים שהוצגו, יבוא התפוחים ירד ב-2% משנת 2021 לשנת 2023. לצד זאת, ממוצע **מדד מחירי התפוחים** בשנת 2023 עלה ב-2% בלבד, לעומת שנת 2021 - כלומר פחות ממוצע עליית מדד המחירים לצרכן באותה התקופה (שעלה ב-8.8%).

4.2 ניתוח היקפי יבוא אגסים טריים למול מדדי המחירים הרלוונטיים

גרף 8: אגסים- היקפי יבוא ומדדי מחירים 2021-2023

* מקור הנתונים - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתוני היבוא של המכס, עיבוד של אגף לסחר חוץ במשרד החקלאות

חלקם היחסי של האגסים מתוך סך הפירות הטריים המיובאים יורד לאורך השנים, מ-19% בשנת 2021, ל-17% בשנת 2022 ועד ל-15% בשנת 2023. הפחתת המכס על האגסים זהה לזו של התפוחים והירקות שהוצגו בשלב מוקדם יותר, והוא עומד כיום על 1.49 ש"ח לק"ג.

הגרף לעיל מציג את **מדד מחירי האגסים**, **מדד המחירים לצרכן** ובעמודות את היקף היבוא החודשיים של האגסים אשר ירד ב-18% משנת 2021 לשנת 2023. לצד זאת, ממוצע **מדד מחירי האגסים** בשנת 2023 עלה ב-1% בלבד, לעומת שנת 2021 - כלומר פחות ממוצע עליית מדד המחירים לצרכן באותה התקופה (שעלה ב-8.8%).

4.3 ניתוח יבוא פירות טריים אחרים

יבוא הקיווי (עליו הופחת המכס עד כה לשיעור של 50%) והאוכמניות (לגביהן הופחת המכס ב-100%) גדל גם הוא באופן משמעותי (קיווי ב-16% ואוכמניות ב-46% מ-2021 עד 2023). עם זאת, חלקם הכולל בהיקפי יבוא הפירות הטריים אינו משמעותי (כ-2%). יבוא אננס (לגביו גם כן הופחת המכס ב-100%) גדל ב-16% מ-2021 עד 2022 וב-56% מ-2021 עד 2023, והוא מהווה כיום כ-10% מסך יבוא הפירות הטריים לישראל - אולם אין למוצר זה מדד מחירים משלו.

ביבוא הענבים חל גידול של כ-63% משנת 2021 לשנת 2023 וחלקם מתוך סך יבוא הפירות הטריים גדל מ-7% בשנת 2021 ל-11% בשנת 2023. עם זאת, הענבים מייובאים לישראל רק במחצית הראשונה של השנה ומדד מחירי הענבים מחושב ממאי עד אוקטובר בלבד, כך שקשה לנתח את הנתונים ביחס אליהם.

5. נקודה למחשבה לסיום

החקלאות הישראלית נחשבת לנס - באזור מדברי וצחיח למחצה, אנשים חסרי ידע ונסיון, למדו, התעקשו והפריחו את השממה. הידע שנצבר פה מעורר כיום עניין רב בקרב מדינות רבות אחרות המתחילות להתמודד עם אתגרי מדבור ובצורות.

בראייה כלכלית קצרת רואי, אנו בתקופה בה משגשגת מסביבנו חקלאות זולה שאינה מצדיקה את קיום החקלאות הישראלית. כיום, ניתן לייבא את כל הדרוש לנו מהמדינות השכנות לנו.

עם זאת, הידע הייחודי שפותח בישראל מקנה לחקלאות שלנו חוסן, המגולם בחלקו במחיר התוצרת. ללא הידע שלנו, שיכחד אם החקלאות פה תדעך (וגם לו תרומה חשובה לכלכלה הישראלית), ייתכן והחקלאות במקומות רבים אחרים תפגע בעתיד באופן קשה.

ואז- גם לא לנו לא יהיה מאיפה לייבא בזול. וגם לא תהיה לנו חקלאות מקומית וידע יקר ערך.

* *
*